

Культура УСРР в роки нової економічної політики

Кореніза́ція — політика залучення представників корінного населення радянських республік та автономій до місцевого керівництва та надання офіційного (а інколи — й панівного) статусу їхнім національним мовам. Проводилася у СРСР протягом 1920-х років. Політика започаткована XII з'їздом РКП (б) у квітні 1923 року в Москві.

Прикладами коренізації стали, зокрема, українізація та білорусизація.

Складові українізації

- Виховання більшовицьких кадрів серед українців;
- Впровадження в державних установах української мови;
- Розширення мережі українських шкіл;
- Розвиток національної культури

Наслідки українізації (1927 рік)

- кількість українців серед держслужбовців досягла 45%
- на українську мову навчання перейшло 80% загальноосвітніх шкіл і 2/3 діловодства
- більше половини виданих книг і журналів, усі радіотрансляції і кінофільми були україномовними
- Повернення в Україну багатьох науковців, зокрема М.Грушевського (1924)

Українізація Компартії України

Роки	Члени та кандидати партії	українці	росіяни	інші
1922	54818	23,3%	53,6%	23,3%
1924	57016	33,3%	45,1%	14,0%
1925	101852	36,9%	43,4%	19,7%
1927	168087	51,9%	30,0%	18,1%
1930	270698	52,9%	29,3%	17,8%
1933	468793	60,0%	23,0%	17,0%

Прихильники українізації

Гринько Григорій Фёдорович

Народився в родині службовця.

Навчався на історико-філологічному факультеті Харківського й Московського університетів, але жоден із них не закінчив, 1913 року був виключений з Московського університету за участь у студентських заворушеннях.

Член УПСР з 1917 року, належав до її лівого крила.

З 1919 року член Української комуністичної партії (боротьбистів). Пізніше як представник ЦК боротьбистів, входив до вищих органів УСРР — Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (ВУЦВК), Всеукраїнського ревкому.

З 1920 року — член КП(б)У.

1920—1923 роки — народний комісар освіти УСРР.

1923—1924 роки — голова Держплану УСРР.

З серпня 1924 до липня 1925 року був головою Київського губернського виконкому, водночас — головою Київської міської ради. Під час його правління відбулася адміністративно-територіальна реформа, і на частині колишньої Київської губернії створили Київську округу.

З 1925 року — на різних посадах в уряді СРСР.

1930—1937 роки — народний комісар фінансів СРСР.

1937 рік — заарештований у справі т. зв. правотроцькистського блоку, 1938 року розстріляний.

Прихильники українізації

Олексáндр Якович Шумський

Народився у селянській родині на Житомирщині.

З 1908 року — член Української соціал-демократичної спілки. З осені 1917 року по осінь 1919 року входив до Української партії соціалістів-революціонерів. Входив до складу Української Центральної Ради.

У січні 1918 року Шумський готував державний заколот з метою встановити в Україні радянський лад. З травня 1918 року — один із лідерів боротьбистів. У січні 1919 року ввійшов до складу боротьбистського уряду, який мав вплив серед повсталих селян Правобережної України, виступив проти Директорії, йдучи на зближення з більшовицьким урядом у Харкові.

З вересня 1924 по лютий 1927 — нарком освіти УСРР, активно проводив політику українізації. Дослідниця Віра Шмиговська вказує, що в часи війни, нарком «прагнув одноосібно контролювати Академію [ВУАН]»

. З іменем Шумського був пов'язаний національний ухил — «шумськізм». Під тиском розгорнутої проти нього політичної кампанії на червневому (1926) пленумі ЦК КП(б)У визнав «помилковість» своєї позиції. Звільнений з посади наркома освіти 1927 року й висланий до Москви на другорядну роботу в профспілці.

Заарештований 13 травня 1933 року за звинуваченням у приналежності до Української військової організації (УВО) — підпільної організації, яка нібито готувала антирадянське збройне повстання (насправді така організація не існувала й була сфабрикована ОДПУ). Засуджений до 10-річного ув'язнення у виправно-трудовому таборі.

Працював над монографією «Малороси», текст якої знищив у липні 1946 р., прийнявши рішення про самогубство (про це рішення повідомив в особистому листі до Сталіна). Однак спроба самовбивства виявилася невдалою.

Вбитий Судоплатовим та Майрановським, за особистим

Прихильники українізації

Мико́ла Олексі́йович Скри́пник
український радянський партійний і державний діяч.

Після лютневої революції працював у більшовицьких організаціях Петрограда. 3 грудня 1917 р. — в Україні, спочатку народний секретар у справах праці, з березня 1918 р. — голова Народного секретаріату (першого українського радянського уряду). Один з організаторів КП(б)У. Боровся за встановлення радянської влади в Україні. З 1921 р. — на відповідальних посадах в Україні, в тому числі у 1927–1933 рр. — нарком освіти УРСР. Був активним провідником українізації України.

Така діяльність Скрипника суперечила централізаційним планам Москви, всі труднощі й зриви здійснюваної тоді індустріалізації і колективізації приписали «контрреволюційній» діяльності українських націоналістів, що гуртувалися навколо Скрипника і прикривалися його авторитетом. Скрипника піддали гострій критиці й увільнили від керівництва народного комісаріату освіти. Не бачачи іншого виходу, Скрипник запобіг неминучій ліквідації, вчинивши самогубство.

Головний політико-освітній комітет - комітет у складі республіканських Наркоматів освіти. Створено 1921. Керував організацією всієї державної агітаційно-пропагандистської та політико-освітньої роботи серед молоді й дорослого населення. Беззмінним головою Головполітосвіти РРФСР була Н. К. Крупська. В 1930 Головполітосвіту перетворено на сектор масової роботи Наркомосу.

1922

«Кодекс законів про народну освіту в УСРР», що закріпив курс на підпорядкування школи ідеологічним настановам більшовицької партії

1923

Створення в УСРР
товариства «Геть
неписьменність!».
Голова – Г.
Петровський

Товариство «Геть неписьменність» імені В. І. Леніна — всеукраїнське добровільне товариство для сприяння органам народної освіти в боротьбі з неписьменністю та малописьменністю. В 1925 товариство мало 1500 осередків (59 тис. членів), 1934 — 10 тис. осередків (бл. 1 млн членів). Воно залучало до роботи громадські сили, відкривало школи лікнепу, гуртки тощо, видавало плакати, підручники, газету «Геть неписьменність!», журнал «За грамоту». Було навчено близько 4 млн неписьменних. Товариство узгоджувало свою діяльність з роботою Всеукраїнської надзвичайної комісії по боротьбі з неписьменністю. Відбулося три респ. з'їзди т-ва (1927, 1929, 1932). Припинило діяльність у 1936 у зв'язку з завершенням ліквідації неписьменності.

Інститут Української Наукової Мови ВУАН (ІУНМ) — науково-дослідна установа, заснована 1921 року на базі Правописно-термінологічної комісії при Історико-філологічному відділі ВУАН і Термінологічної комісії Українського наукового товариства у Києві. У 1930 році Інститут разом з іншими мовознавчими установами ВУАН було реорганізовано в Інститут мовознавства при Академії Наук

З 1923 року ІУНМ видавав «Матеріали до української природничої термінології та номенклатури». 1928-30 вийшло 2 випуски журналу «Вісник Інституту української наукової мови»

Директор ІУНМ Григорій Холодний засуджений 1930 року на процесі СВУ до 8 років позбавлення волі, 1938 року засуджений до розстрілу. На лаві підсудних у процесі СВУ також опинились редактори ІУНМ (математик Вадим Шарко, Володимир Страшкевич, Кирило Осьмак, Кость Туркало, Михайло Кривинюк), співробітники ІУНМ (лексикографи Віктор Дубровський та Сергій Паночіні, фізик М. Ленниченко).

Не репресовані працівники ІУНМ та Історично-філологічного відділу АН УСРР протягом деякого часу (до 1932) видавали термінологічні словники у Відділі термінології та номенклатури Науково-Дослідного Інституту Мовознавства

Вільна академія пролетарської літератури (ВАПЛІТЕ) — літературне об'єднання в Україні. Виникла у Харкові, існувала з січня 1926 до 28 січня 1928.

Організація стояла на засадах творення нової української літератури шляхом засвоєння найкращих здобутків західно-європейської культури.

Приймаючи офіційні вимоги комуністичної партії, в питаннях літературної політики ВАПЛІТЕ займало незалежну позицію і стояло на засадах творення нової української літератури кваліфікованими митцями, що ставили перед собою вимогу вдосконалення, засвоєння найкращих здобутків західноєвропейської культури. Лідером організації був Микола Хвильовий, який висунув гасло «Геть від Москви!». Президентами — Михайло Яловий (пізніше Микола Куліш), секретарем — Аркадій Любченко.

Погляди М. Хвильового зумовили критику ВАПЛІТЕ з боку партійних і державних діячів УРСР. Особливо гострих нападок зазнав твір М. Хвильового «Вальдшнепи». 28 січня 1928 р. було конфісковано вже надруковане 6-те число літературно-художнього двомісячника «ВАПЛІТЕ» «через уміщення другого уривка з «Вальдшнепів» Хвильового, ВАПЛІТЕ змушена була «самоліквідуватися». Члени ВАПЛІТЕ — одні з перших жертв репресій сталінського режиму.

Члени ВАПЛІТЕ у 1926 році

Печатка
ВАПЛІТЕ

Плуг — спілка селянських письменників в Україні. З 1931 — Спілка пролетарсько-колгоспних письменників. Ліквідована після постанови ЦК ВКП(б) від 23 квітня 1932 року.

Ініціатор створення і єдиний голова «Плугу» — Сергій Пилипенко, його активні члени — Андрій Головка, Андрій Панів, Іван Сенченко, Григорій Епик, Іван Кириленко, Олександр Копиленко, Докія Гуменна, П. Панч, І. Шевченко, В. Гжицький, Павло Усенко, Антін Шабленко та інші. З квітня 1922 р. плужани ухвалили «Платформу ідеологічну і художню», де наголошували, що завдання «Плугу» — «...боротьба із власницькою міщанською ідеологією серед селянства й виховання як своїх членів, так і широких селянських мас у дусі пролетарської революції, залучення їх до активної творчості в цьому напрямку».

Члени «Плуга» висвітлювали життя українського села, суттєво доповнюючи таким чином однобічно-індустріальну і часом наївно-"пролетарську" орієнтацію інших літорганізацій, допомагаючи знайти своє місце в літературі обдарованій селянській молоді.

З іншого боку, плужани намагались обмежити й регламентувати «революційним просвітництвом» підхід письменника до тлумачення та обробки матеріалу, свідомо надавали творам максимальної простоти й доступності форми, брали курс на масовість літератури.

Спілка селянських письменників «Плуг».
Харків, 1924 рік.

Микола Хвильовий

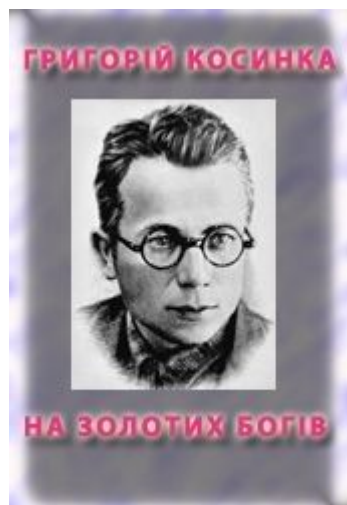
- український прозаїк, поет, публіцист, один з основоположників пореволюційної української прози. Його літературне гасло «Геть від Москви! Дайош Європу!» набрало політичного звучання. Покінчив життя самогубством через розчарування в комуністичній ідеї

Олесь Досвітній

- «Розкаяння»,
 - «Чия віра краща»,
 - «Нотатки мандрівника»
- український політик та письменник (Олесь Досвітній — літературний псевдонім Скрипаля-Міщенка Олександра Федоровича).

Григорій Косинка

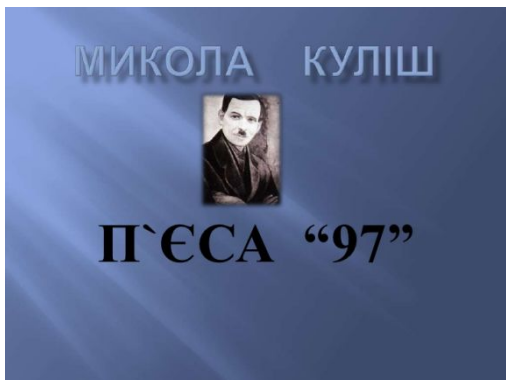
- Григорій Михайлович Стрілець (прибране ім'я — Косинка) український письменник-новеліст. Перекладач. Жертва сталінізму

Микола Куліш

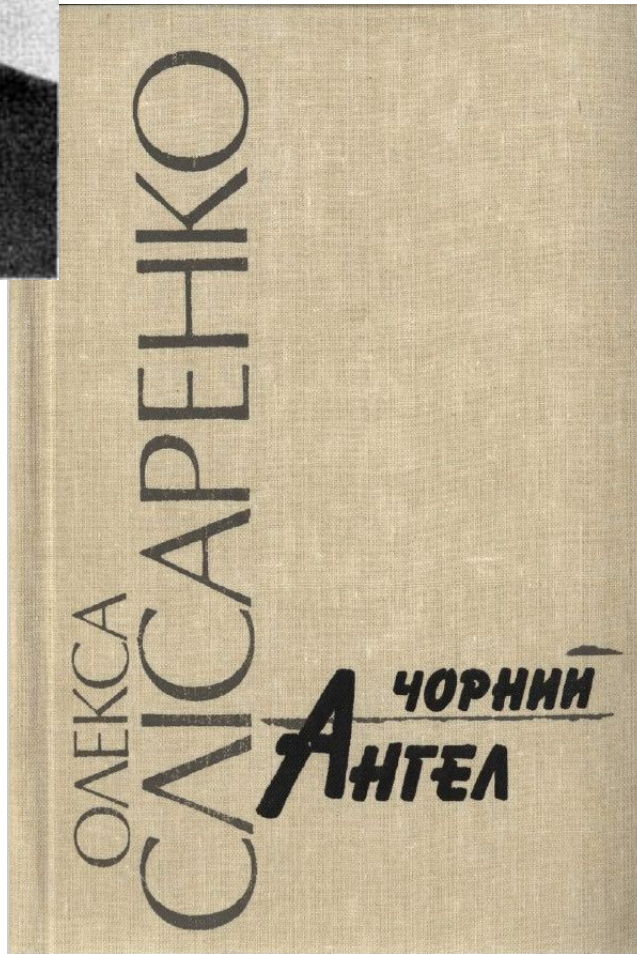

emarket.ua

- український письменник, режисер, драматург, громадський діяч, газетяр і редактор, діяч української освіти, педагог. Жертва сталінського терору.
- Микола Куліш став драматургом, творчість якого відкрила нові напрямки у розвитку світового драматичного мистецтва 20-го і 21-го століть.

Олекса Слісаренко

- український поет і прозаїк.
- Жертва сталінського терору.

Михайло Яловий

«Вéрхи», «Три зради», «Золоті лисенята»

- український поет, прозаїк і драматург родом з Полтавщини. Належав до літературної організації «Гарт» і ВАПЛІТЕ (її перший президент), найближчий однодумець М. Хвильового.
- Жертва сталінського терору.

Іван Іжакевич – «Тарас Шевченко -
пастух»

Державна Національна
архітектурно-будівельна бібліотека
ім. В. Г. Заболотного

Іван Іжакевич – «Перобендя»

Карпо Трохименко – «Кадри Дніпробуду»

Олексій Кокель -
«Чайна»

Олексій Кокель -
«Лікнеп»

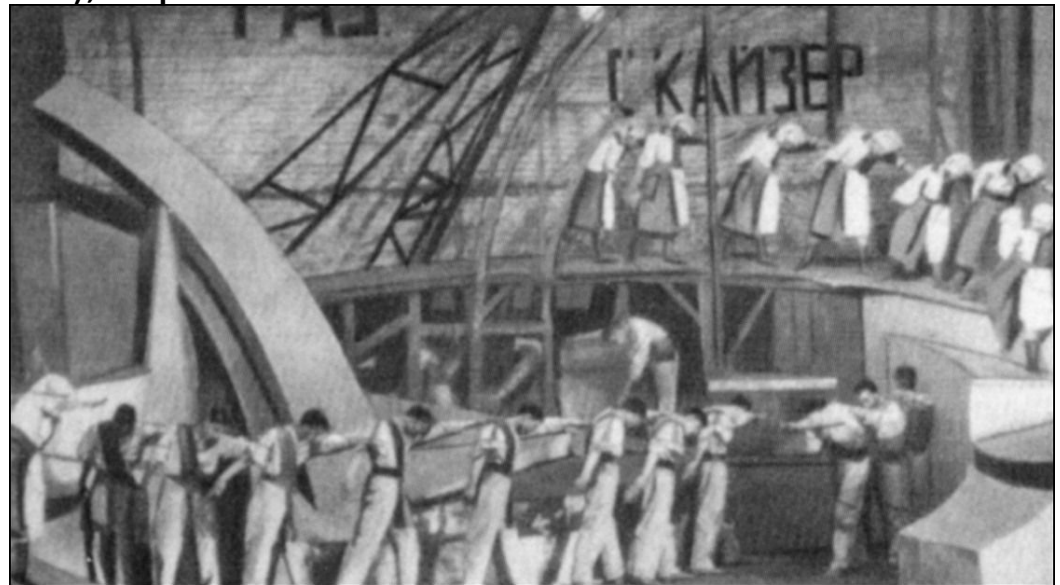

Олексій Кокель - «Колгоспний базар»

«Березіль» — український театр-студія, заснований Лесем Курбасом у 1922 році в Києві. В 1926 році його було переміщено до Харкова, де він зайняв приміщення, яке до цього належало театру імені І.Франка під керівництвом Гната Юри (нині це будівля Харківського Українського академічного Драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка). Зараз назву «Березіль» носить мала сцена Харківського Українського академічного Драматичного Театру імені Т. Г. Шевченка.

У 1933 році після арешту Леся Курбаса театр було закрито, а акторський колектив долучився до трупі Харківського українського драматичного театру ім. Т.Шевченка (зараз Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка), керівником якого став М. Кровшельницький.

1922

Створення
кіностудії

Одеської

1927

Створення
кіностудії

Київської

1923 – фільм Остап Бандура про село в період 1917 – 1920 років.
Фільм не зберігся. Режисер –
Володимир Гардін

1927 – фільм Звенигора про
скарби гайдамаків. Режисер –
Олександр Довженко

[ЗВЕНИГОРА](#)

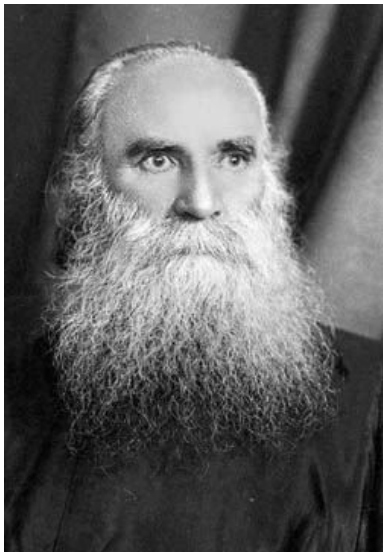
1929 – фільм Арсенал про
повстання на заводі «Арсенал»
у січні 1918 року. Режисер –
Олександр Довженко

[АРСЕНАЛ](#)

Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ) — православна церква в Україні та в українській діаспорі Західної Європи й Північної Америки, що відродилася під час національно-визвольних змагань (1917–1921). На Першому Всеукраїнському Православному Церковному Соборі в Києві 14-30 жовтня 1921 р. проголошено три основні засади УАПЦ — автокефалію, соборноправність, українізацію.

В ситуації, коли неможливо було провести канонічне поставлення єпископів, собор вирішив провести висвячення єпископів через рукоположення самих священників, що є грубим порушенням згідно з Православними канонами (1 правило святих Апостолів). Таким чином було висвячено протоієрея Василя Липківського

Все священство та активні вірні УАПЦ були заарештовані, заслані та розстріляні НКВД протягом 1930 — 1937 рр. Напередодні Другої світової війни були ліквідовані майже всі прояви УАПЦ в підрадянській Україні.

Митрополіт Васіль (в миру: Васіль Костянтинович Липківський)